

Kandidatnummer: 4707
(Hvis besvarelsen skal leveres på navn, skrives navn i stedet for kand.nr.)

FORSIDE

ved besvarelse av hjemmeeksamen, semesteroppgave, rapport, essay osv.

Emnekode:	EX 102
Emnenavn:	EX. FAC. Humaniora
Emneansvarlig (normalt faglærer):	Bjarne Markussen
Eventuell veileder:	
Innleveringsfrist/ tidspunkt:	3. desember
Antall sider inkl. forside	17
Merknader:	

Jeg/vi bekrefter at jeg/vi ikke siterer eller på annen måte bruker andres arbeider uten at dette er oppgitt, og at alle referanser er oppgitt i litteraturlisten.	Ja ☒	Nei ☐
<i>"Kopiering av andres tekster eller annen bruk av andres arbeider uten kildehenvisning kan bli betraktet som fusk. Fusk kan medføre annullering av eksamen/prøve samt utestenging fra universitetet og tap av retten til å gå opp til eksamen ved alle universitet og høgskoler i inntil ett år."</i>		
Gjelder kun gruppeeksamen:		
Vi bekrefter at alle i gruppa har bidratt til besvarelsen.	Ja ☐	Nei ☐

Kan besvarelsen brukes til undervisningsformål?	Ja ☒	Nei ☐
---	--	------------------------------

Ex.fac. oppgave høst 2008

Vesten og resten?

?

INNLEDNING

I denne oppgaven vil jeg ta for meg begrepet orientalisme, og problemstillingen lyder som følger: "Finnes det orientalisme i Norge?". Dette er et vidt og omfattende tema, men som oppgaven tilsier jeg vil ta utgangspunkt i den omstridte Ali Farah-saken som har vært et hett tema i mediene siden hendelsen i Sofienbergparken 6.august 2007.

Aller først i oppgaven vil jeg begynne med å definere begrepet *orientalisme*, som er et vidt begrep. Jeg vil også definere hva som menes med *rasisme*, og se på likheter og forskjeller mellom de to begrepene. Deretter vil jeg se på eksempelet Ali Farah-saken og gå nøye etter i sømmene for å finne eventuelle sider ved saken som kan understreke svaret på problemstillingen. Til sist vil jeg veie argumentene opp mot hverandre og forsøke å komme med et svar.

Av faglitteratur har jeg benyttet pensumlitteraturen, det vil si Berit Thorbjørnsruds innledende essay i Edward Saids bok *Orientalismen* (trykket i fagkompendiet). Jeg har også benyttet selve boken, både 1994 utgaven og 2004 utgaven (på grunn av ventetid for å låne boken på biblioteket). I tillegg til en del avisartikler har jeg funnet stoff på diverse nettsteder: Caplex, Norsk Antirasistisk Senter, Statistisk Sentralbyrå, Lovdata og Wikipedia. Disse sidene, spesielt Wikipedia, har jeg vært nøye med å dobbeltsjekke informasjonen på, for å følge nødvendige kildekritiske retningslinjer. Jeg har også valgt å sitere Thomas Hylland Eriksen, som er en anerkjent forsker og professor i sosialantropologi.

HOVEDDEL (del 1 – redegjørelse)

Orientalisme – å skjære alle over en kam?

Orientalisme er et begrep som brukes i flere betydninger. Mannen som innførte begrepet er forskeren og forfatteren Edward Said (for utfyllende informasjon om han, se neste avsnitt), og han forklarer begrepet/ideen på flere måter. Den første forklaringen går ut på at enhver som tar for seg Orienten, enten det er en som underviser, skriver om eller forsker på Orienten – driver med orientalisme. Det vil da altså si vitenskapen om Orienten, den arabiske delen av verden. Den andre betydningen er at orientalisme er *en måte å tenke på*, hvor man «deler»

menneskeheten i to: "Orienten" (de som stammer fra den østlige delen av verden) og «Oksidenten» (menneskene i den vestlige delen av verden) (Said 2004:12). Den tredje betydningen Said benytter er orientalisme som en felles faglig institusjon som tar for seg Orienten – ved å blant annet autorisere synspunkter på den og belære den. Sagt på en annen måte: vi snakker da om orientalisme som en vestlig måte å dominere, restrukturere og få makt over Orienten. (Said 2004:13). De som er lærde innen fagfeltet, det vil si personer som har studert Midtøstens folk, språk og religion kalles *orientalister* (Said 1994:6).

Jeg vil gjøre leseren oppmerksom på at jeg vil i oppgaven bruke begrepet Orienten (med stor forbokstav) når jeg omtaler den arabiske verden, og orienten (med liten forbokstav) når jeg snakker om individene i den arabiske verden.

Edward Said's bok *Orientalismen* er en kritisk studie av vestlige oppfatninger av Orienten, og ble gitt ut i 1978. Said har en kristen palestinsk bakgrunn, ble allerede som 28 åring ansatt som professor ved Universitetet i Colombia. Han er kjent som en spesielt intellektuell forfatter og professor, med sterkt engasjement i flere fagfelt.

Han prosjekt i forhold til boka *Orientalismen* var å analysere en lang rekke europeiske tekster/verk i forhold til den vestlige kulturs imperialistiske ideologi. Said ønsket å avkrefte myten om den regjerende verdinøytrale og politisk uavhengige forskningen, og i stedet dokumentere hvordan forskningen faktisk har legitimert imperialisme (Thorbjørnsrud 2001: VIII).

Hvem er orienten og hvor kommer orienten fra, var noen av spørsmålene Said stilte. Han fant ut at begrepet Orienten i noen tekster ble brukt om mennesker som kom fra Midtøsten, og i andre om mennesker fra India eller Kina. Andre igjen brukte begrepet om folkegruppen fra Nord-Afrika. Said konkluderte med at uttrykket Orienten dekker hele det geografiske området fra Marokko til Kina (Thorbjørnsrud 2001: 121).

Orientaliseringen av orienten

Et av poengene til Said var at orientalisme forutsetter og underbygger at man ser for seg grunnleggende forskjeller mellom Orienten og Oksidenten. Orientalistene beskrev orienten som irrasjonell, emosjonell, begjærstyrt, sensuell og mystisk (forelesning Bjarne Markussen, 14.10). Orienten manglet evnen til logisk resonnement, framsto som godtroende og "er i alle

ting det motsatte av klarheten, likefremheten og edelheten til den anglo-saxiske rase" (Said 1994:50). Europeeren fremsto derimot som resonnerende og med en medfødt logisk sans. Oksidenten var naturlig skeptiker og krever prinsipielt bevis for alle påstander (Said 1994: 50).

Mens den vestlige verden har et utviklet, velfungerende samfunn befinner Orientens samfunn seg "mange hakk under", og er et degenerert samfunn. Denne degenereringen bidro til å legitimere maktbruk, det vil si at argumentet "arabere har behov for hjelp, fordi de ikke er i stand til å styre seg selv politisk" ble et vestlig standpunkt (forelesning Bjarne Markussen, 14.10). Alt det Østen sto for mente man *lignet* det vestlige samfunnet, skjønt alltid i en negativ forstand → det nådde aldri opp til det ideale vestlige målet. Karakteristisk for orientalistene var at de mente at Orient-samfunnet var noe ufullstendig som måtte omdannes til noe annet, det vil si til det vestlige ideal (Thorbjørnsrud 2001: XXI).

Bildet orientalistene tegnet av Orienten er ifølge Said (og de fleste andre innenfor fagfeltet) svært diskriminerende og urealistisk.

«Said har faktisk forandret vår måte å tenke på, og hans betydning kan illustreres av det faktum at "orientalisme" nærmest er blitt et synonym for all eksotisering av fremmede folk, enten de skulle befinne seg i Afrika, Sør-Amerika eller andre steder» - Thomas Hylland Eriksen, kjent norsk professor i sosialantropologi. (<http://folk.uio.no/geirthe/Orientalism.html>)

Rasisme vs. orientalisme

Så over til et vesentlig punkt når man snakker om orientalisme; nemlig *rasisme*. Hvilke likheter og forskjeller er det mellom de to begrepene?

Når man googler ordet rasisme får man uendelig mange treff på verdensveven. I følge Antirasistisk Senter i Oslo er definisjonen av begrepet «enhver diskriminering basert på etnisitet, opprinnelsesland og hudfarge» (<http://www.antirasistisk-senter.no/om-rasisme.99429.no.html>). Straffelovens paragraf 135A forbyr ytringer som kan være egnet til å true, forhåne eller skape ringeakt for noen på grunn av blant annet deres rase eller religion (www.lovdata.no). I nettordboken til universitetet i Oslo er rasisme definert som et

menneskesyn, politikk eller et sett av holdninger som bygger på den oppfatning at visse raser er overlegne. Stikkordet «rasefordommer» står også som en betydning i forståelsen av ordet. (<http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=rasisme&bokmaal=S%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&alfabet=n&renset=j>) Denne definisjonen ligner noe definisjonen på orientalisme.

Wikipedia forklarer orientalisme som en studie av Østen, av vestlige vitenskapsmenn. Et sentralt punkt i orientalismen som tenkemåte er det hierarkiske forholdet mellom den som ser (Vesten) og den som blir sett på (Østen). Et hovedprinsipp er todelingen der den ene parten er overlegen: imperialister og kolonier, myndigheter og undersåtter, menn og kvinner, hvite og fargede, overlegen økonomisk makt i vesten og utbytting i koloniene. I sin tid legitimerte denne tankegangen imperialismen som politisk og økonomisk system (<http://no.wikipedia.org/wiki/Orientalisme>). Vi ser her at orientalisme og rasisme delvis overlapper hverandre, men det er også noen forskjeller. Begge begrepene viser til at en menneskerase har en konstruert/tenkt/ innbilt overlegenhet overfor en annen rase. Men der orientalisme dreier som om en østlig fortolkning av vesten, er rasisme et videre begrep som dekker alle former for undertrykkelse på tvers av all verdens raser, kulturer osv.

Antirasistisk Senter i Oslo kommenter begrepet på en treffende måte: ”Rasisme er et ord alle har hørt, men det er ikke sikkert at vi er enige om akkurat hva det betyr.” (<http://www.antirasistisk-senter.no/rasisme-i-norge.4518461-99429.html>)

Aktuelt i dag

Tematikken rundt orientalisme-/rasismebegrepene er fortsatt aktuell også i dag i det 21. århundret. En av de siste store hendelsene som førte til at rasisme-temaet ble brennhett var i den spesielle Ali Farah-saken i Oslo:

Den 6. august 2007 tilbringer somaliske tolken Ali Farah (37) ettermiddagen i Sofienbergparken sammen med familie og venner. Han ber noen som spiller fotball om å ikke spille så nærme dem, og en liten diskusjon oppstår. Like etter blir Farah slått til hardt i ansiktet, og han detter stivt bakover. Bakhodet treffer asfalten med et stort smell, og blir liggende helt stille. Panikken sprer seg da ingen får kontakt med han. Ambulanse tilkalles.

Farah ligger nede, rister, vræler og puster rart. Tretten minutter senere ankommer ambulansen. (<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2354435.ece>)

I Aftenpostens utgave av A-magasinet 3.oktober 2008 gjenfortalte journalisten Kjetil S. Østli Erik Schjenkens versjon av Sofienberg-saken, via et dybdeintervju med ambulansesjåføren selv.

På ettermiddagen 6. august 2007 får Erik Schjenken og hans kollega får beskjed om et tilfelle i Sofienbergparken. Sekunder senere er de på vei. Da de ankommer stedet ser de at den skadete vil opp på beina, men holdes nede av de rundt ham. Schjenken og hans makker foretar flere medisinske observasjoner: pasienten er våken, har bevegelse i armer og bein, og puster. Schjenken innrømmer i ettertid at han "stengte ute" alle spørsmålene og masingen fra personene rundt. Når stemmer og spørsmål summer sammen i et virvar, får han tunnelsyn og fokuserer kun på den skadete. Ambulansepersonellet fortsetter med å se etter eventuelle alvorlige hodeskader, men de oppfatter kun en hoven leppe, mulige tannskader og et slørete blikk. De konkluderer med lett hodeskade, som tilsier transport til legevakten for tilsyn. I det pasienten får reist seg opp, ser de han fikle med noe i lommen. Sekunder etter urinerer pasienten på skoene og buksen til Schjenkens kollega. Schjenken oppfatter umiddelbart mannen som en bølle, og kjenner sinnet vokse inne i seg: "Her kommer vi for å hjelpe, og så pisser han på oss!". Like etter tisser pasienten på ambulansen, og det er da Schjenken tar det avgjørende skjebnesvangre valget: mannen er et ordensproblem.

Det eksploderer i parken da ambulansen drar. Personene rundt Farah opplever at en mann som holder på å dø blir skjelt ut og nektet ambulansetransport. Folk tror nesten ikke sine egne øyne, og ordet rasisme blir fort nevnt.

(<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2354435.ece>)

Dette er det ene aspektet ved saken: hva som skjedde. Schjenken og hans makker oppfattet situasjonen på en måte, mens familien og vennene i parken opplevde noe ganske annet. Det er vanskelig å si hvem som har "mest rett" i denne saken. At Schjenken gjorde en feilvurdering har han innrømt og gjentatt flere ganger i media.

"Situasjonen (i parken) tar helt av. Vi blir skjelt ut. Og jeg skjønner det. Vi kommer som reddende engler, men tar han ikke med. Den feilen vil jeg angre på resten av livet mitt", sier Schjenken. <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2354435.ece>

Det andre aspektet ved saken – som for så vidt er et kapittel for seg selv – er pressedekningen/medieoppstyret. Hendelsen i Sofienbergparken har ført til en enorm diskusjon, ikke minst i mediene. Er Sckjenken rasist? Ville han latt mannen bli igjen i parken hvis han var av norsk opprinnelse?

Da Schjenken-reportasjen ble publisert i A-magasinet fikk saken en omdreining – nå fikk vi se den andre siden av saken. I mediedebatten dukket også spørsmålet ”Hvem er den egentlige rasisten?” opp da Ali Farahs kronikk ble publisert i nyhetsmagasinet *Ny Tid* 9.oktober 2008. Kronikken var et svar på Schjenkens uttalelser i A-magasinet uka før, og hadde noen ganske krasse utsagn:

(...) ”Men for å forklare hvorfor jeg, ja, mener at du er en rasist i større sammenheng: det er ikke fordi jeg tror at du ikke har gjort noen noe godt i livet. Tvert i mot så lever jo store deler av Vesten på gamle koloniers elendighet.”

(...) ”Fordi dere har klart å holde generasjoner nede i ettertid, prøver dere fortsatt å bagatellisere våre følelser når vi ytrer at gamle koloniers sønner og døtre må slite mer enn de som har europeisk og nordamerikansk identitet og opprinnelse.”

”Sånne som dere slipper å reflektere over at det må være en sammenheng når svarte alltid får skylda hvis det oppstår konfrontasjoner mellom en svart og en hvit person.”

(http://www.nytid.no/meninger/artikler/20081009/kronikk_slik_jeg_ser_det/)

I kronikken formelig hagler det med anklagelser og sinte uttalelser om hvordan det hvite folk har behandlet svarte opp igjennom tidene, mens han bare vagt nevner episoden i Sofienbergparken. Farah uttrykker sterke beskyldninger om rasisme – ikke bare mot Schjenken, men mot hele det hvite folk. Gjennom hele kronikken bruker han pronomenet *dere* om Schjenken og ”hans folk”, det vil si mennesker av vestlig opprinnelse.

”Farahs ytring kvalifiserer for merkelappen rasistisk i denne mening. Det er særlig koblingen til kolonitiden som gjør det umulig – og heller ikke nødvendig- for Schjenken å svare opp beskyldningene. Farahs tekst er et rent raseriutbrudd rettet mot alle hvite mennesker i Vesten”, skrev Marit K. Slotnæs i en artikkel i Morgenbladet, 17.oktober 2008.

(<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20081017/OAKTUEL/772658848&template=printart>)

Det kan være interessant å spørre seg om hvem som til slutt endte opp som offer i denne saken. Den som har hatt en usannsynlig stor personlig uthenging i hele medienorge er i hvert fall Schjenken. I løpet av den tilsynelatende vanlige sommerdagen på jobb ble han omgjort til et rasistisk monster, og måtte/må stå i mot en storm av rasismeanklagelser – en kamp der det kun blir ord mot ord.

Del 2 - drøfting

Har Ali Farah rett? Er hvite mennesker generelt diskriminerende overfor svarte? Finnes det orientalisme i Norge? Eller hvis man snur problemstillingen på hodet: Finnes det omvendt orientalisme, i den betydning at mennesker fra Østen har et stereotypisk bilde på mennesker med vestlig opprinnelse?

”Somaliere er kanskje den mest stigmatiserte etniske minoriteten i Norge, og de blir rutinemessig fremstilt som dårlig integrerte innvandrere”, skriver Thomas Hylland Eriksen på sin nettside. (<http://folk.uio.no/geirthe/Somaliere.html>)

”Felles for alle former for rasisme er at man deler folk i grupper, for så å tillegge hele gruppen verdier, meninger eller handlinger, som for eksempel at "alle indiere stjeler." Disse båsene lager man ikke ut fra hva folk gjør (går på skole, har stjålet noe, spiller gitar) men ut fra hva de er (født i India, er muslim, er svart)”. (<http://www.antirasistisk-senter.no/rasisme-i-norge.4518461-99429.html>) Dette høres mistenkelig ut som Edward Saids beskrivelse av orientalisme? Hvis man så går tilbake til Ali Farahs kronikk:

”Vårt syn på sammenhengen er at dere ved våpenproduksjon, distribusjon, hvitvasking og kapitalisering, sørger for at dere har kontrollen på hva som distribueres, effektiviseres, men ikke verbaliseres. (...) Gjemmer dere med bistand, hjelpeorganisasjoner, røde kors med mer. Ikke for at dette ikke er bra i seg selv, men den dekker over hva som må fram i lyset. Og slik opprettholder dere troen på at den hvite mann er snillere og mer godhjertete enn oss afrikanere.” (http://www.nytid.no/meninger/artikler/20081009/kronikk_slik_jeg_ser_det/)

Er det ikke stigmatisering så lenge ”rasismen” går motsatt vei? Eller er dette et eksempel på motsatt orientalisme?

Aftenposten skrev 12.oktober i år at leder for Antirasistisk Senter, Kari Helene Partapuoli, mente at Farahs kronikk ikke fremmet den generelle rasismesaken. I samme artikkel står det at Norgespatriotene politianmelder Ali Farah og Ny Tid for rasisme. Begrunnelsen var at de mente kronikken strider mot rasismeparagrafen 135a, på grunn av særdeles grov språkbruk. (<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2708185.ece>) Er en høyreekstrem organisasjon de eneste som offentlig tør å reagere på hvordan Farah formulerer seg? Er det orientalisme (i prinsippet nedverdiggende) i seg selv at vi ”godtar” orientalist-holdninger når settingen er snudd på hodet (”stakkars, de vet ikke bedre”)?

At det ikke finnes noen former for rasisme/diskriminering i Norge i dag, er nok de fleste uenig i. Spørsmålet om hvem som egentlig blir mest stigmatisert, er kanskje et mer følsomt, eller omstridt tema. I en artikkel på TV2 sine nettsider hevdes det at nesten halvparten av innvandrerne i Norge har opplevd diskriminering. Dette kommer fram i en undersøkelse Statistisk Sentralbyrå la fram nylig. Undersøkelsen ble gjennomført før hendelsen i Sofienbergparken, og foregikk over en periode på fire år. (<http://www.tv2.no/arkiv/startsidan/article1586258.ece>)

På nettsidene til Antirasistisk Senter i Oslo rapporteres det om diskriminering i yrkessammenheng. Mange med ikke-vestlig bakgrunn og utenlandske navn opplever å ikke bli innkalt til jobbintervjuer, selv når de har gode forutsetninger. De har bevist mistanken ved å bli senere innkalt etter å ha skiftet til et norsk navn. (<http://www.antirasistisk-senter.no/inspill-til-soria-moria-erklaringen-2005.4518778-112910.html>)

Det er også en del argumenter som taler mot påstanden om at det finnes orientalisme i Norge.

I følge undersøkelser Statistisk sentralbyrå gjorde i 2007 blir stadig nordmenns holdninger til innvandrere bedre. ”Holdningen til innvandrere og innvandring varierer også etter faktorer som kjønn, alder, utdanning, bostedsstrøk og landsdel. Kvinner verdsetter noe mer enn menn innvandreres eget kulturuttrykk, men er noe mer negative til innvandrere som en kilde til utrygghet. Yngre/middelaldrende folk er mer positive til innvandrere og innvandring enn eldre/lavt utdannede. Personer i tettbygde strøk og særlig i Oslo og Akershus er noe mer imøtekommende enn personer bosatt andre steder i landet.”

(<http://www.ssb.no/emner/00/01/30/innvhold/>)

Undersøkelsen viser ellers at tre av ti tror innvandrere misbruker de sosiale velferdsordningene, mens nærmere halvparten avviser dette. To tredeler synes innvandrere flest beriker det kulturelle livet i landet, mens en tredel mener at innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet.

(http://www.ssb.no/emner/00/01/30/rapp_200744/rapp_200744.pdf)

Det er ikke tvil om at det er delte meninger, men det virker som om grafene peker rett vei når det gjelder innstillinger til flerkulturelle nordmenn.

Per Edgar Kokkvold, Presseforbundets generalsekretær, kommenterer Farahs kronikk slik: "Jeg har forståelse for det han har opplevd. Han må få lov til å gi uttrykk for sitt raseri... Det er en del av hans selvfølgelige ytringsfrihet."

(<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20081024/ODEBATT/103702282>)

Redaktøren i magasinet Ny Tid, Dag Herbjørnsrud er ikke sen om å forsvare Farahs kronikk. Han mener det er viktig å gi plass til "globale og maktkritiske perspektiver på fortid, nåtid og fremtid". Redaktøren fortsetter med å bekjenne at teksten er politisk ukorrekt, men at norske akademikere og høytstående enkeltmennesker i samfunnet har en rekke ganger publisert stereotype anklager mot minoritetene i Norge. Og som han sier "Hvorfor har ingen reagert på dét?"

(<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20081024/ODEBATT/103702282>)

Tv2's nettsider informerte om en SSB-undersøkelse der det kom fram at innvandrere i svært liten grad føler seg diskriminert i helsevesenet.

– Nesten 80 prosent av innvandrerne mener de får samme behandling som andre. Sju prosent mener de blir behandlet dårligere, mens to prosent mener de får bedre behandling, uttalte Kristian R. Tronstad fra SSB under presentasjonen.

(<http://www.tv2.no/arkiv/startsidan/article1586258.ece>)

Thomas Hylland Eriksen har vært en ivrig debattant i saker som hendelsen i Sofienbergparken. Han mener at det blir for snevert å se på enkelthendelser, og så beskrive hele samfunnsoppfatningen ut i fra det:

(...) Tragiske enkelthistorier er gripende og fortjener oppmerksomhet, men de kan ikke danne grunnlag for samfunnsanalyse og politikk. (...) Farene ved å basere en samfunnsanalyse på

individuelle historier, er åpenbare. Man risikerer ikke å se skogen for bare trær. Dermed risikerer man å forveksle symptomer med årsaker. Men i 2008 vet de fleste norske mennesker at man ikke blir kvitt kriminalitet ved å sette alle lovbrøttere i fengsel, så lenge man ikke gjør noe med de underliggende årsakene som skaper kriminalitet. Denne innsikten skyldes samfunnsforskning som viser at skogen finnes, selv om det bare er trærne som kan ses med det blotte øye. Samfunnsforskning er det motsatte av populisme.”

(<http://folk.uio.no/geirthe/Somaliere.html>)

Avveining av argumentene

Orientalisme og rasisme er vanskelige begreper. Vanskelige fordi det i svært mange tilfeller ikke dreier seg om enten/eller. Begge begrepene handler svært forenklet sagt om ”å skjære alle over en kam”. Men det slutter ikke der.

Jeg har i denne oppgaven (som Edward Said før meg) definert orientalisme som den vestlige måten å oppfatte orienten på – det vil si den arabiske verden, og individene i den.

Orientalistene ble (av oss i vesten) generalisert, beskrevet og puttet i bås. Orienten ble tillagt en mentalitet, og deres samfunn var en mindre vellykket utgave av det vestlige.

Det er nok ikke mange som med hånda på hjertet si at de er uenig i at orientalisme i ”fordømmende” forstand ikke er diskriminerende og urimelig. Hvem er vi i Vesten til å bedømme? Hvorfor skulle vi ha ”mer rett” enn dem? Er det ikke i det hele tatt feil å bruke begrepene ”vi” og ”dem”?

Men så oppstår det en ny problemstilling – når settingen snus på hodet: orienten skjærer alle oss i Vesten over en kam. Det er vel ikke mer rimelig at den vestlige verden skal stigmatiseres, forhåndsømmes og settes i bås? Det er riktig at våre hvite forfedre (og noen av dem finnes ennå) satte i gang en undertrykkelse av dimensjoner av det svarte folk, men det betyr ikke at alle hvite mennesker i dagens samfunn hever seg over mørkhudete.

Jeg personlig heller mot den oppfatning at det finnes orientalisme i Norge. Både det man opplever i dagliglivet og ser i media bidrar til å underbygge denne påstanden. Det finnes mye fordommer i samfunnet vårt, selv om vi fordømmer det. Fordommer, diskriminering, rasisme og forskjellbehandling er fy-ord i vårt postmoderne, norske, ”politisk korrekte” samfunn. Men som det heter seg i et kjent uttrykk ”det er lettere sagt enn gjort”.

At ambulansesjåfør Erik Schjenken gjorde en faglig tabbe den sommerdagen i 2007 er det få som er uenig i. At det var i en rasistisk ånd, er det ingen andre enn Schjenken selv som kan svare på, men det finnes flere gode begrunnelser til at det er lite sannsynlig.

For det første har Schjenken vært ambulansesjåfør i en årrekke, og hjulpet folk med alle slags kulturelle bakgrunner, hudfarger og fra ulike samfunnsgrupper. For det andre vil jeg tro at i en krisesituasjon er hudfarge det siste man tenker på. I siste instans er det en menneskelig å reagere med sinne når en person fornedrer deg og din kollega, spesielt når du er i en alvorlig og seriøs arbeidssituasjon. At Schjenken burde visst bedre enn å latt seg affektere, det er en annen sak. Som han sier selv "Jeg gjorde en stor feil, men det gjør meg ikke til noen rasist".

I det Farahs kronikk ble publisert, fikk saken en omdreining som har vært alt annen enn positivt for Farah selv. Det er interessant, og litt paradoksalt, at en svart manns seriøse budskap om rasisme blir formulert i en artikkel som blir anklaget for å være rasistisk selv. Artikkelen er provoserende, og det kan godt være Farah har valgt å provosere mest mulig for å få spalteplass og medieoppslag, for i hans beste mening få satt en stopper for rasisme. Problemet er bare at han går så alt for langt over streken. Og han går over en strek han selv ønsker å sette en gang for alle.

Ali Farahs kronikk er et bevis på at orientalisme og rasistiske holdninger ikke bare går den ene veien. For artikkelen til Farah er i aller høyeste grad diskriminerende når han gjennomgående bruker ordet "dere" og "de" om oss i Vesten, og beskriver oss som et overlegent, egoistisk og rasistisk folk – representert ved den "selvopptatte" Erik Schjenken. Da snakker man om å skjære alle over en kam. Ironisk nok kan det minne om Saids beskrivelse av orientalismen: man tillegger et helt folk en mentalitet, et utgangspunkt og en forforståelse. Og det synes jeg er skummelt, uansett om det er øst eller vest som får merkelappen.

Konklusjon

Den omvendte orientalismen i Ali Farahs kronikk er et argument som taler for det finnes orientalisme i Norge. Farah ramser opp en rekke påstander (det er ikke dermed sagt at alle er usanne, men det er ikke poenget), og beskylder hele det hvite folk for å ha en svært overlegen og rasistisk holdning til mørkhudete. Han tillegger oss fra Vesten (som en hvit masse, ikke en

verden av individer) en mentalitet og et utgangspunkt som er spesielt negativt og skremmende.

At kronikken og magasinet Ny Tid ble politianmeldt for rasisme taler for seg selv.

I tillegg, for å bevege seg ut fra eksempelets makt: En undersøkelse gjort av Statistisk Sentralbyrå viser at nesten halvparten av innvandrerne i Norge har opplevd diskriminering. Dette tyder på at det finnes mye generelle fordommer i samfunnet vårt den dag i dag.

La oss gå tilbake til Ali Farah-saken. Motargumentene finnes også. Presseforbundets generalsekretær, Per Edgar Kokkevoll, sa til Morgenbladet at Farahs kronikk var helt på sin plass, og viktig for ytringsfriheten. Dag Herbjørnsrud (redaktør av Ny Tid) skriver i sin artikkel i Morgenbladet 24.oktober at det er viktig "å gi globale og maktkritiske perspektiver på fortid, nåtid og fremtid" spalteplass. Herbjørnsrud poengterer at "ja, teksten er politisk ukorrekt", men at norske akademikere har gjentatte ganger publisert stereotype anklager mot flerkulturelle. Han lurar i den sammenhengen på hvorfor ingen reagerer på det. Og det er jo et poeng.

Thomas Hylland Eriksen har kommentert Farah-saken, og påpeker at det er for simpelt å se på enkelthendelser for så å beskrive hele samfunnssoppfatningen ut fra det. Argumentet går begge veier: selv om Farah uttrykker en slags rasistisk holdning (eller orientalisme) i sin kronikk betyr ikke det at resten av innvandrerne i Norge har samme oppfatninger. Argumentet taler også for at om Schjenken skulle vise seg å være rasist, så er det kun en enkeltperson, og man kan ikke dømme samfunnet ut i fra ham.

Til sist i oppgaven har jeg avveid argumentene og forsøkt å gi et (subjektivt) svar. Etter min oppfatning finnes det orientalisme i Norge. Det er mye fordommer, diskriminering og forskjellsbehandling i samfunnet, om enn litt dysset ned, sånn at det holder seg på et utholdelig nivå for politikere og andre maktinstitusjoner.

Farah-eksempelet mener jeg er et godt eksempel på at orientalist-holdninger finnes ennå, både i motsatt betydning og i sin opprinnelige. På den ene siden ser vi en somalier som gjennom sin sinte kronikk putter alle hvite i diskriminerings/rasisme-båten. På den andre siden kan man tolke et samfunn (det norske) som ikke reagerer noe særlig på et såpass krenkende (?) budskap, og da kan man kanskje si at orientalismen lever i beste velgående? Vi lar vær å

reagere fordi vi synes synd på ”stakkaren”, han er jo fra Østen og vet vel ikke bedre. Er dette holdninger Norge kan stå for? Det er vel liten tvil om at debatten ikke er over.

Kildehenvisninger

Pensum:

Thorbjørnsrud, Berit: "Innledende essay" i Edward Said *Orientalismen*. Oslo 2001

Annen litteratur:

Said, Edward (2004): *Orientalismen – vestlige oppfatninger av orienten*, Oslo

Said, Edward (1995): *Orientalismen – vestlige oppfatninger av orienten*, Oslo

Internettkilder:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2708185.ece> (2.desember)

<http://www.antirasistisk-senter.no/inspill-til-soria-moria-erklaeringen-2005.4518778-112910.html> (2.desember)

<http://www.antirasistisk-senter.no/om-rasisme.99429.no.html> (11.november)

<http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9326181> (11.november)

<http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9329233> (11.november)

<http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=rasisme&bokmaal=S%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&alfabet=n&renset=j> (11.november)

<http://folk.uio.no/geirthe/Orientalism.html> (11.november)

<http://folk.uio.no/geirthe/Somaliere.html> (13.november)

www.lovdatabasen.no (13.november)

<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20081017/OAKTUELT/772658848>

(1. desember)

<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20081017/OAKTUELT/772658848>

[&template=printart](#) (2. desember)

<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20081024/ODEBATT/103702282>

(2. desember)

<http://no.wikipedia.org/wiki/Orientalisme> (30. november)

http://www.nytid.no/meninger/artikler/20081009/kronikk_slik_jeg_ser_det/ (2. desember)

<http://www.ssb.no/emner/00/01/30/innvhold/> (13. november)

http://www.ssb.no/emner/00/01/30/rapp_200744/rapp_200744.pdf (13. november)

<http://www.tv2.no/arkiv/startsiden/article1586258.ece> (2. desember)